

Atyş we gabaw serişdesi

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Atyş we gabaw serişdesi

ATYŞ WE GABAW TEHNIKASY

■ Ballista

Ballista □ (grek. ballo □ ''zyñýaryn'') □ daş ýa-da peýkamly ok salnyp, uzak aralyklara atylýan iki eginli top. Aslynda, barlagçylar ballista kesgitleme bermek üçin, anyk ülñeleri tapyp bilmeýärler. G. Hýustonuň we A. Zoriçiň pikirine görä bu, adatça, ortaçzygy 15-18 sm bolan daş salnyp atylýan topdur. Peýkamly ok atýan uly nilli toplar hem bolupdyr(1). Wegesiý ballistany peýkamly ok atýan ýarag hasap edýär: ''Ballistanyň ýaýy siñirlerden işilen urganlar çekdirilip edilipdir; onuň eginleri näçe uzyn bolsa, şonça-da uzak aralyga atýar. Eger ol el bilen atylýan bolsa, atýan adamlaram tejribeli bolup, onuň güýjüne belet bolsalar, onda ol islendik nyşanany deşýär''(2). Antik harby tehnikasynyň bilermeni G. Brýuggemanyň tassyklaýşyna görä, ballista bilen skorpion gurluşlary boýunça örän meñzeş bolupdyr. Olaryň diñe atýan böleginiň çarçuwasyňň bökekleriniň ýerleşişinde tapawut bolupdyr. Rim goşunynda ballista esasy ýarag hasaplanypdyr. Onuň oky ýeri gyratlap gidipdir(3). W. N. Popenkonyň belleýsine görä, ballista gadymy Gündogarda we gadymy Gresiyada gadymy döwülerden bări ulanylypdyr. Oňa agramy 40 □50 kg çenli daş, daşyna demir kakylan agaç, uzynlygy 3,5 m çenli bolan pürs, agyr peýkamly ok, ýakyjy garyndy guýlan çelek we başga zatlar salyp atypdyrlar. Onuň agramyna laýyklykda, zyñlyp düşýän agyrlygy 200□1000 m çenli bolupdyr. Mysal üçin, daşyna demir kakylan agaç dört hatarly gazyklardan dikiliп haýaty deşip geçipdir. Bir gezek atmak üçin, 15 minutdan 1 sagada çenli taýýarlyk görmeli bolupdyr. Gurluşy has kämilleşdirilen ballistalar kese we dik tekizliklerde

nyşana gönükdirilen burçuny üýtgetmäge ukyplı bolupdyr. Bu bolsa nyşana doğrulap atmaga mümkünçilik beripdir(4). XIX asyryň ahyrlarynyň awtorlary we biziň döwürdeşlerimiz ballistalara uly daşlar, pürsler we başga agyr närseleriň salnyp atylandygy, olaryň at goşulan arabanyň üstünde goýlup ulanylandygy baradaky pikire eýerýärler. Bu enjama 11 esger (ballistaçy) hyzmat edipdir(5).

■ Çeşme:

1. Houston G. W. Roman Tehnology Handbook...S.9.
2. Wegesiý Flawíý Renat. Kratkoe izloženiye woýennogo dela. □ SPb, 1996. S.279.
3. The Roman Army by Gary Brueggeman/Zoriç A. Artilleriya rimskoý armii. Obšie dannye; Podrobnosti ustroystwa. □ <http://xlegio.enjoi.ru/legioart.Htm> (legioart 2.htm). S.2, 7.
4. Popenko W. N. Holodnoe metatelnoe orufie □ M.: Boguçar, 1993. S.44.
5. Ballista//Ensiklopediçeskiý slowar F. A. Brokgauza I. A. Žefrona. □ SPb, 1891. T. II a. S. 803. Lisowyý I. A., Rewýasprawočnik po istorii i kulture Drewneý Gresii i Rima. □ Minsk: Izd-wo ''Belarus'', 1996. S.40.

Öwez GÜNDÖGDYÝEW.

''AZIÝANYŇ GERÇEKLERİ'', Aşgabat 2012.

Taryhy makalalar